

Le mot du président

Après moult événements et incidents qui ont fait que nous n'avons pu éditer les derniers « Flash Médailles » de 2008, ce dont nous nous excusons auprès de vous, nous renouons, avec la parution de ce premier Flash de 2009, une périodicité qui repart de plus belle. Nous avons un bon stock d'articles, mais il vous appartient de fournir la rédaction avec vos articles sur vos médailles préférées ou sur des curiosités « médaillistiques » que vous auriez découvertes.

La succession de feu Marie-Louise Dupont nous a réservé bien des surprises et nos recherches ne sont pas encore terminées, mais nous espérons récupérer quelques pièces intéressantes. Quant aux médailles envoyées aux Etats-Unis pour l'exposition de la FIDEM, elles sont heureusement bien revenues.

Cette année 2009 se poursuivra par nos activités traditionnelles et nous vous rappelons que la « Promotion » est toujours présente aux grandes bourses numismatiques.

Restez-nous donc bien fidèles, car je peux vous annoncer que la médaille 2008, qui sera remise à l'Assemblée générale sera remarquable.

A bientôt !

Het woordje van de voorzitter

Na menige strubbelingen en incidenten die het ons niet mogelijk maakte de laatste nummers van « Flash Medailles » in 2008 uit te geven, waarvoor wij ons verontschuldigen, zijn we terug aan ons eerste nummer toe van 2009. Wij hopen het trimestrieel ritme te kunnen aanhouden.

Alhoewel we nu een kleine voorraad bijdragen hebben, doen wij nogmaals een oproep aan onze lezers om ons kleine studies of korte artikels op te sturen in verband met een van uw geliefkoosde medailles of curiosa in verband met onze passie: medailles.

De nalatenschap van Marie-Louise Dupont heeft voor heel wat verrassingen gezorgd en onze zoektocht is nog niet ten einde maar we hopen nog ontbrekende medailles terug te vinden. Wat de medailles betreft die in de VSA op het FIDEM congres getoond werden, deze zijn veilig en wel teruggekomen bij onze secretaris.

Het jaar 2009 zal verder verlopen met onze traditionele activiteiten. Vergeet niet dat de "Promotie" aanwezig is op alle belangrijke beurzen in ons land.

Blijft getrouw aan onze vereniging want ik kan u nu reeds vertellen dat de jaarmedaille 2008 die wij tijdens onze volgende Algemene Vergadering zullen uitdelen de moeite waard is.

Tot binnenkort?

Marc Vancraenbroeck

PROMOTION DE LA MÉDAILLE asbl

Le trésorier

Willy FAES
Rozenlaan 11
B-1853 Grimbergen

Tel. & Fax : -- / 32 / (0)2 / 267.37.64
Courriel : willyfaes@gmail.com

Grimbergen , 17.03.2009

Cher membre,

Bien que fort tardivement , je vous souhaite une bonne et heureuse année.
Lors de notre Assemblée Générale du 15 juin 2008 , il a été décidé de ne pas changer le montant de votre cotisation pour l'année 2009.

En tant que trésorier, il m'incombe donc de vous demander de bien vouloir renouveler votre cotisation en versant la somme de 37,50 € au compte n° 210-0297504-57 de la « Promotion de la Médaille ».

D'ores et déjà, je vous en remercie.

Avec mes salutations collégiales.

W. Faes

PROMOTIE VAN DE MEDAILLE vzw

De penningmeester

Willy FAES
Rozenlaan 11
B-1853 Grimbergen

Tel. & Fax : -- / 32 / 2 / 267.37.64
E-mail : willyfaes@gmail.com

Grimbergen , 17.03.2009

Geacht lid,

Alhoewel zeer laat, wens ik u een gelukkig en voorspoedig 2009.
Tijdens de Algemene Vergadering van 15 juni 2008, werd beslist uw lidgeld voor het jaar 2009 niet te wijzigen.

Als penningmeester is het dan ook mijn taak u vriendelijk te verzoeken het bedrag van 37,50 € te willen storten op rekening nr. 210-0297504-57 van de « Promotie van de Medaille ».

Alvast mijn dank bij voorbaat.

Met collegiale groeten.

W. Faes

ALEXANDRE CHARPENTIER TE ELSENE.

Paul Scheltens

Een korte nabeschouwing bij een zeer geslaagde tentoonstelling in het museum van Elsene. Van 29 mei tot eind september 2008 ontving het museum de tentoonstelling "Alexandre Charpentier (1856-1909): Naturalisme et Art Nouveau" die voordien in het Musée d'Orsay te Parijs werd getoond.

De tentoonstelling omvatte 189 items, waaronder medailles, beeldhouwwerken, meubels, tin en aardewerk, grafiek en schilderijen. In dit zeer gevarieerde oeuvre was het interessant te zien hoe sommige ontwerpen hernomen worden in diverse materialen: brons, tin, blinddruk in karton en papier, leder en glaspasta, en ook voor diverse toepassingen: medailles, ingewerkt in boekbanden, in meubels, als deurklinken, enz.

Le Dessin – 1894

boekband Revue des Arts décoratifs

Erg mooi is de reeks medailles, deurknoppen en –platen met muzikale themas. Een criticus schreef in 1901 "C'est dans ses bas-reliefs de petite dimension qu'Alexandre Charpentier a fixé le summum de son talent; (...) et cet art reste comme unique, comme une sorte de monopole dans l'historique de l'Art français".

De reeks medaillons met een veertigtal geboetseerde portretten van acteurs en auteurs bij het Théâtre-Libre werd, misschien voor het eerst zo volledig, getoond. Deze portretten werden door de kunstenaar als snelle schetsen rechtstreeks in klei gemodelleerd tijdens de repetities van het theater. Ook waren er gevoelige portretmedailles van Charpentier's kinderen op verschillende leeftijden te bewonderen.

Charpentier had een speciale band met Brussel. Zijn doorbraak begon toen Octave Maus daar zijn werk tentoonstelde. Hij stelde met veel succes ten toon bij "Les XX" in 1890 en 1893, dat laatste jaar ook in Antwerpen voor "Pour l'Art" en daarna twaalf maal in de salons van "La

Libre Esthétique” tussen 1894 tot 1903 en nog na zijn overlijden in 1909 en 1910. Hij was nauw bevriend met Theo Van Rysselberghe (beide kunstenaars maakten elkaars portret) en natuurlijk met Octave Maus.

Zelfportret – 1887

La Libre Esthétique - 1895

Bij de tentoonstelling hoort een mooie catalogus waarin heel wat medailles staan afgebeeld. Soms zijn de illustraties ervan wat klein uitgevallen maar dat was gezien het afbeelden van bijna alle 189 tentoongestelde items wel onvermijdelijk. De catalogus is nog verkrijgbaar in Elsene voor 40 Euro: een aanrader!

Een tweede tip: één van de best in situ bewaarde interieurs waaraan Charpentier meewerkte bevindt zich in het kasteel Laurens in Agde. Niet te bezichtigen ter plaatse maar wel op het internet (www.ville-agde.fr/mairie/patrimoine/chateaulaurens). Kijk naar de “salle de bain” op het gelijkvloers en onder “artistes/Charpentier”.

Verder zijn de websites van het Musée d’Orsay en van de National Gallery te Washington bronnen voor veel informatie en afbeeldingen.

DES NOIRAUDS, PAS SI NOIRS QUE ÇA !

Marc Vancraenbroeck

Il m'a semblé intéressant de reprendre ci-après un article paru dans le « Flash Médailles » du 17 décembre 1996 et dont certains d'entre vous n'ont certainement jamais pu prendre connaissance. J'ai apporté quelques corrections ou compléments notamment dans le domaine des objets numismatiques.

*
* *

«L'an mil neuf cent vingt-cinq, le six août.
«Par devant Me Semal, Albert, notaire à Forest.
«Ont comparu : »

Suivent vingt-deux noms de bons bourgeois de Bruxelles qui ont décidé de former une association sans but lucratif (la loi établissant les principes de ces associations datait de quatre ans), pour légaliser les activités d'un groupement qui existait depuis 1876 et qui s'était donné comme but de « s'occuper de fêtes d'agrément et de bienfaisance, tout caractère politique exclu », qui prit pour devise « Plaisir et Charité » et qui « organisait le Mardi-Gras de chaque année une sortie musicale au profit des Crèches de Bruxelles et des faubourgs ».

Ce groupement, « **LE CONSERVATOIRE AFRICAIN** », avait vu le jour à l'initiative du président du Cercle des Régates de Bruxelles qui avait entendu l'appel au secours des dirigeants de la crèche de la rue du Sureau qui connaissait de graves difficultés financières.

Sous l'impulsion de leur président, les membres du Cercle des Régates, industriels et riches bourgeois, décidèrent d'organiser une collecte le jour du Mardi-Gras. Pour rester dans l'anonymat, ces messieurs, très connus, vont se déguiser.

A l'époque, l'odyssée coloniale commençait sous le règne du roi Léopold II.

Les expéditions en Afrique noire, mises sur pied par le Comité belge de l'Association Internationale Africaine, connaissaient alors une grande vogue¹.

Comme ces expéditions partait de l'île de Zanzibar, située dans l'Océan Indien, près de la côte orientale de l'Afrique, le groupement prit d'abord le nom de « Conservatoire de Zanzibar », pour en changer en 1878.

Tout ceci incita les futurs collecteurs à opter pour le déguisement d'un « roi nègre » de fantaisie. On se noircissait le visage, on se composait un costume original qui ne manquait pas d'élégance : culotte de satin, gilet blanc d'habit, chapeau buse noir (qui deviendra blanc par la suite), collerette assortie à la culotte de satin dont la couleur changera chaque année, le tout rehaussé de breloques étincelantes et de bagues énormes.

Dès 1880, une fanfare accompagna les Noirauds (comme ils se nomment), composée de mirlitons et de gigantesques instruments de cuisine.

¹ Voir aussi VANCRAENBROECK, MARC, *Les médailles de la présence belge en Afrique Centrale 1876-1960*, p. 16, Bruxelles 1996

E. BAES 1922

Le but premier du Conservatoire Africain (C.A.) est de contribuer au bien-être matériel

des enfants pauvres hébergés dans les crèches pendant la journée de travail de leurs parents.

Tous les crèches de Bruxelles (ville et faubourgs) bénéficient du soutien du C.A., en dehors de toute considération politique, philosophique, religieuse ou linguistique.

Mais ce ne fut pas seulement les crèches qui bénéficièrent du soutien du C.A. : un carnaval supplémentaire fut organisé le 1er avril 1906 au profit des familles des victimes de la catastrophe minière de Courrières² et en 1910, les collecteurs remettent la somme de 25.178,95 francs-or aux inondés de Belgique et de France.

Le C.A. n'allait pas cesser de croître et d'embellir, mais le recrutement fut toujours très sélectif et le nombre de membres ne dépassa jamais cent, recrutés dans une bourgeoisie motivée par son aristocratie du cœur et sa disponibilité financière envers les enfants les plus défavorisés.

L'œuvre fut placée, en 1959, sous le haut patronage de la princesse Paola et parmi les Noirauds célèbres on compte les princes Philippe et Laurent.

Depuis 1959 également, l'œuvre s'appelle « Œuvre Royale des Berceaux Princesse Paola – Conservatoire Africain » et, en plus de la collecte annuelle dans les rues de Bruxelles, elle organise un gala cinématographique et reçoit de nombreux dons qui lui permettent d'intervenir dans les cas les plus urgents concernant des enfants et de couvrir les dépenses les plus importantes des crèches nationales.

*

² Cette catastrophe de Courrières, près de Lens dans le département français du Pas-de-Calais, due à un coup de grisou, survint le 10 mars 1906 et causa la mort de 1099 mineurs sur 1800 employés par la mine.

Représentations numismatiques

- (1) En 1924, le sculpteur Pierre de Soete (Molenbeek-Saint-Jean 1886 – Bruxelles 1948) grava, pour le C.A. une plaquette que celui-ci remettait à ses membres les plus actifs et aux donateurs les plus généreux³.

Dr. : Dans le champ, un Noiraud, en costume d'apparat, tenant dans la main gauche une marotte et, dans la main droite une poupée qui dissimule le tronc pour recueillir les oboles. De part et d'autre du personnage, des groupes de Noirauds.

A l'exergue : **CONSERVATOIRE / AFRICAIN**

Signature du médailleur, en bas à droite.

Rv. : Réservé à une dédicace.

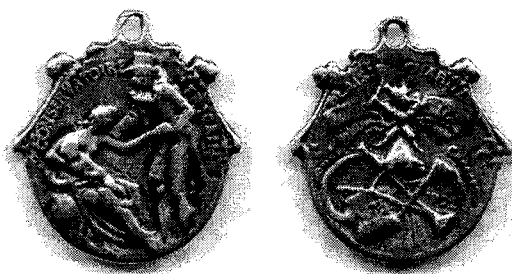
1924, Fisch, 81,35 x 46,45 mm, bronze argenté, cintrée dans le haut et numérotée sur la tranche du bas.

- (2) Petit insigne biface de 22,5 x 17,5 mm, chaque face représentant la tête d'un Noiraud dans une lyre, avec l'inscription **CONSERVATOIRE AFRICAIN BRUXELLES**.

³ Voir : de SOETE, Pierre, *En plein bloc Mémoires*, pp. 349 à 351, Bruxelles 1953

(3) Ovale irrégulier, avec anneau :

Dr. : À droite, un Noiraud debout se penche vers une femme assise à gauche tenant un enfant dans le bras droit. Les mots **CONSERVATOIRE AFRICAIN** entourent la scène.

Rv. : Un Noiraud, à droite, brandit une baguette. Il « survole » des instruments de musique baroques, dont un arrosoir.

Une inscription : **HOMMAGE** (aux) **CRECHES** et dans le bas, deux dates : **1878-1902**. Le tout est surmonté de la devise du C.A. : **PLAISIR CHARITE**. En dessous : **FISCH & Cie**.

1902, Fisch & Cie, 32,3 x 21,4 mm, bronze argenté

(4) Ovale irrégulier, avec bélière:

Dr. : Saint-Michel combattant le démon, au sommet d'un fût de colonne dorique.
Signature du médailleur Joseph Fisch, en bas à droite.

Rv. : **CONSERVATOIRE / AFRICAIN / MARDI-GRAS** /(nom d'une dédicataire) / **1921**
Un motif floral dans la pointe.

1921, Fisch, 37,45 x 30,1 mm, bronze argenté.

- (5) Petite médaille découpée, avec bélière, destinée à récompenser les collecteurs.

Dr. : Dans la couronne : ∩ * **LE CONSERVATOIRE AFRICAIN** * ∪ à **CHARLES VAN CALCK**

Rv. : Dans la couronne : ∩ * **sortie 1927** * ∪ **2e VENDEUR de BILLETS de TOMBOLA** •
Frs 9.180,00

Dans le champ, l'insigne des Noirauds (voir 2)

—, —, 32,1 mm, métal argenté

- (6) Ovale irrégulier, avec bélière :

Dr. : ∩ **PLAISIR ET CHARITE** ;

Dans le champ, l'insigne des Noirauds (voir 2) avec, devant, un enfant nu qui lève son bras droit vers le visage ; des roses de part et d'autre du bas.

Rv. : Dans un cercle : ∩ **CONSERVATOIRE AFRICAIN** et dans le champ : **8 JUIN 1929 / RETOUR / D'AMERIQUE**

1929, —, 38,85 x 23,35 mm, bronze

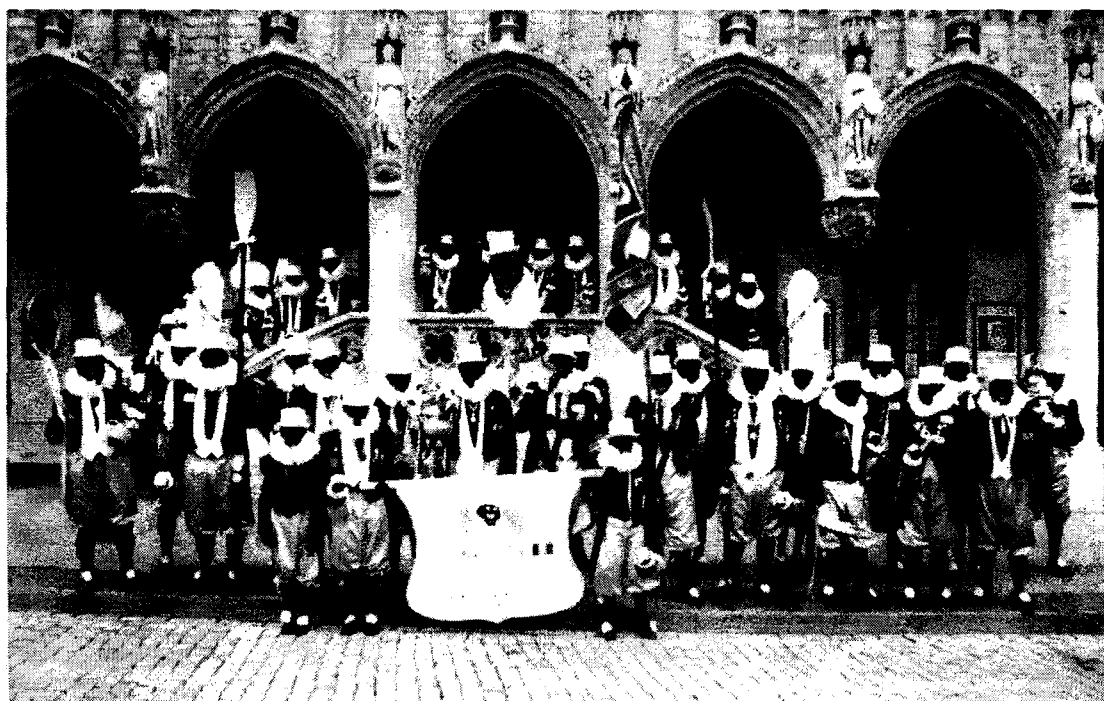
N.B. Cette breloque pourrait faire allusion au retour d'Amérique du sculpteur Pierre de Soete qui fit une conférence, payante, sur son séjour aux Etats-Unis, dans la salle de l'Union Coloniale, rue de Stassart à Bruxelles, devant les membres du C.A. et de leurs amis, dont le bénéfice fut versé aux crèches de l'agglomération bruxelloise. (voir note de bas de page 3)

- (7) Pour fêter leur centenaire, les Noirauds purent faire éditer un timbre de 10 F + une surtaxe de 5 F, dont la composition est due à J. Malvaux.

Bibliographie :

- journal « LE SOIR » des 09/03/1984 – 03/04/1995 – 09-10/03/1996
- annexe du Moniteur belge du 02/09/1925
- Pierre de Soete, En plein bloc Mémoires
- plaquette éditée par le Conservatoire Africain à l'occasion de son 125e anniversaire (1876 – 2001)

Sortie-collecte 2000

JULES FONTEYNE ALS MEDAILLEUR.

Door André Vincke

Jules Fonteyne werd te Brugge geboren op 22 juli 1878. Hij groeide op in een familiaal artistiek milieu en als jonge student bezocht hij de plaatselijke Academie voor Schone Kunsten tot in 1897. Hij behaalde er vijf ereprijzen. De jonge Fonteyne ging verder studeren aan de Koninklijke Academie van Brussel en uiteindelijk, na een studie van drie jaar aan het Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten te Antwerpen, keerde hij naar Brugge terug met een prijs voor graveerkunst op zak.

Als Brugs grafisch tekenaar zocht Jules Fonteyne steeds zijn inspiratie in het leven van de arme, sjofole stadsbewoners, vooral op de vismarkt en in de volkswijken van de verpauperde stad. Daar observeerde hij met een ongelooflijke visuele kracht het spel der kinderen, de bezigheden van de kantklossters, de koetsiers, de vuilbakraapsters en andere typische bewoners.

Op 11 augustus 1964 overleed Jules Fonteyne. Bescheiden had hij geleefd en bijna onopgemerkt ging hij heen. De eerlijke erkenning van de kunstenaar als groot etser, portrettist en boekillustrator kwam er in 1973. De stad Brugge richtte een retrospectieve tentoonstelling in en in de inleiding tot de catalogus bekende de toenmalige schepen voor cultuur: "De tentoonstelling is een postume hulde en wellicht een eerherstel."

Het medaille-œuvre van Jules Fonteyne is beperkt. Het omvat amper vijf stukken. Zijn eerste medaille ontwierp de kunstenaar in 1945. Ze werd geslagen bij Jules Fonson te Brussel; ze heeft een diameter van 45 mm en wordt in een productieoverzicht van het atelier Fonson vermeld onder de benaming "Maagd". Tot op heden heeft de samensteller van het artikel geen enkel exemplaar van die medaille kunnen vinden. Hij houdt zich uiteraard graag ter beschikking mocht de lezer een of andere aanduiding kunnen geven die tot de ontdekking van dit enige ontbrekende stuk zou kunnen leiden.

Verder omvat het œuvre van de medailleur twee medailles, een plaketaal en een ereteeken. In onderhavig artikel worden de vier stukken in chronologische volgorde besproken.

Een beperkt medaille-œuvre inderdaad en toch vormen die vijf stukken m.i. een belangrijke bijdrage tot het bepalen van de goudwaarde van een der grote Brugse kunstenaars uit de vorige eeuw.

J. Fonteyne voor zijn etspers aan het werk. (Foto Andre Ryckaert)

SPEL VAN HET HEILIG BLOED. BRUGGE 1947.

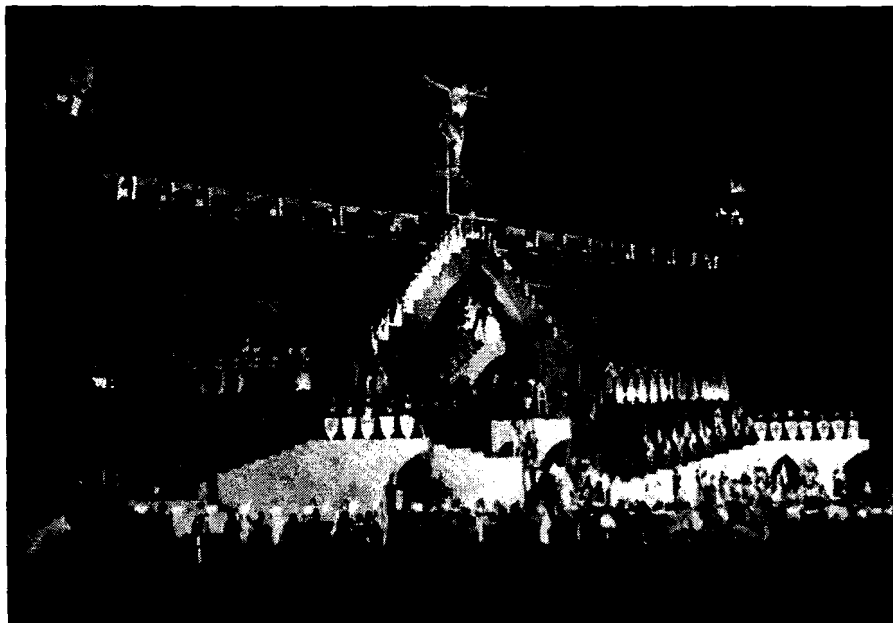

Vz.: Diederik van den Elzas in volle wapenrusting met helm, zwaard en schild te paard, naar links. Bovenaan: **DIEDERICH van den ELZAS**. Tussen de voorpoten van het paard staat de signatuur: **J. Fonteyne**.

Kz.: In het veld een tekst van drie regels: **SPEL van het / HEILIG BLOED / BRUGGE 1947**. Boven en in het midden: een Jeruzalemkruis en onderaan in het midden: het bisschoppelijk wapen waarin een gekroonde klimmende en getongde leeuw met kruis om de hals.

Brons, diameter 70 mm. Atelier: Fisch.

Het Spel van het H. Bloed werd gedurende de maand augustus 1938 te Brugge voor de eerste maal opgevoerd. Er waren zeven uitvoeringen van dit grandioos massaspel, Vóór de volledige gevel van de middeleeuwse hallen op de markt werd een podium gebouwd waarop de passie van Christus, de terugkeer van graaf Diederik van den Elzas met de relik van het H. Bloed en de verering ervan door de Brugse bevolking door de eeuwen heen uitgebeeld werden.

Meer dan 2000 Bruggelingen verleenden hun vrijwillige medewerking aan het massaspel en de realisatie werd een internationaal succes.

De tekst was van de hand van pater Jozef Boon C.S.S.R.; de muziek en de koorleiding (800 man en een orkestbezetting van 130 man) werd toevertrouwd aan Arthur Meulemans en de regie was in handen van Anton Van de Velde. Ook in augustus 1939 werd een reeks van vijf opvoeringen gerealiseerd. Na de Tweede Wereldoorlog werd in aug. 1947 het Spel van het H. Bloed een derde maal - nu met een reeks van tien opvoeringen - gerealiseerd en voor deze uitgave ontwierp J. Fonteyne de herinneringsmedaille. Na het onmenselijk leed van de Tweede Wereldoorlog waren de tien opvoeringen van het Spel van het heilig Bloed als het ware één vreugdekreet om de herovering van het leven op de dood. Meer dan 175.000 toeschouwers leefden met een enorme spontane uitbundigheid het Spel mee en gesterkt door die massale geestdrift, besloot het Brugse stadsbestuur om de vijf jaar het Spel opnieuw voor het voetlicht te brengen. Er kwamen inderdaad nog reeksen opvoeringen in 1952, 1957 en 1962. De stad stond echter voor nieuwe uitdagingen. Het steeds drukker wordend autoverkeer in de binnenstad werd een probleem. De onzekere weersomstandigheden, ook in de zomermaanden, zorgden voor veel hoofdbreken en ook de enorme inzet die van het stadspersoneel vereist werd wat de organisatie van het Spel betrof, dwong het stadsbestuur ertoe af te zien van alle verdere plannen.

**Burgemeester en Schepenen
der Stad Brugge betuigen**

Mez. Elza Rosseneu

**de dank van het stadsbestuur
voor de gewaardeerde mede-
werking aan de heerlijk
geslaagde opvoeringen van
het Heilig-Bloedspel van
1-2-3-5-7-10-12-14-15 en 17
Augustus 1947, en hebben
het genoegen, ten blijke van
erkentelijkheid, het herin-
neringsalbum aan te bieden.**

Brugge, 1 Maart 1948.

DE KAMER VAN AMBACHTEN EN NERINGEN VAN WEST-VLAANDEREN. 1947.

Vz.: Een jonge kantwerkster zittend aan haar kantkussen, naar links. Langs de rand: **KAMER VAN AMBACHTEN EN NERINGEN VAN WEST-VLAANDEREN**. Onder de stoel staat de signatuur **J. Fonteyne**.

Kz.: In het veld een tekst in reliëfletters van zeven regels: **PROVINCIALE COMMISSIE / VOOR BEROEPSOPLEIDING / AANDENKEN AAN HET 1STE EXAMEN / VAN PATROON-KLEERMAKER / AFGENOMEN TE BRUGGE IN 1947 / BESLUIT VAN DE REGENT VAN / 20-8-47¹**.

Bovenaan in het midden: het gekroonde wapen van de provincie West-Vlaanderen.

Brons, diameter 70 mm. Atelier: Fisch.

Tot in de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog reikte de Administratie van het Middenstandswezen een zgn. "Leerbrief" uit aan de beoefenaars van een beroep. Dit gebeurde door bemiddeling van een leerlingsecretariaat. De kandidaat doorliep een leertijd van 2 - 3 jaar bij een erkende vakman(vrouw) en legde daarna een examen af onder toezicht van het Ministerie van Middenstand.

De opleiding bleef echter gebrekkig. Er was een overbezetting in vele beroepsrichtingen; men stelde een steeds zwakkere rentabiliteit vast en er heerste vaak een oneerlijke concurrentie vanwege zwartwerkers en onbekwamen. Er drong zich een sanering op en door het besluit van de Regent van 28 aug. 1947 wilde men een gezondmaking in de opleiding bekomen. De Minister van Middenstand had de opdracht een Nationaal Comité voor Beroepsopleiding op te richten met het doel de vakbekwaamheid van ambachtslieden en neringdoenden te verbeteren. Door het organiseren van een leertijd en het uitschrijven van examens wou men zodoende de patroonsbevoegdheid bepalen.

Door het Nationaal Comité werden Provinciale Commissies samengesteld en de Kamer van Ambachten en Neringen ² kreeg de taak toegewezen om de organisatie en de dagelijkse werking op zich te nemen. Het Besluit van de Regent regelde ook het toekennen van subsidies en de uitkeringen van wedden en vergoedingen. Op de Kamer berustte ook de taak van het

¹ Het Besluit van de Regent van 28 aug. 1947 verscheen in het Staatsblad van 12 sep. 1947, blz. 8287-89.

² De Kamer van Ambachten en Neringen van West-Vlaanderen werd opgericht in 1928 en hield op te bestaan op 1 juli 2003.

organiseren van lezingen, studiedagen, bezoek aan tentoonstellingen en bibliotheken.

Gaandeweg werd toch duidelijk dat het beoogde doel niet bereikt werd. Op 24 december 1958 werd daarom "De Vestigingswet" van kracht. Die wet moest de bekroning vormen van de beroepsopleiding en er tevens toe leiden de economische ontwikkeling van de middenstand te bevorderen. Te dien einde werd er ook een hervorming van het handelsregister doorgevoerd.

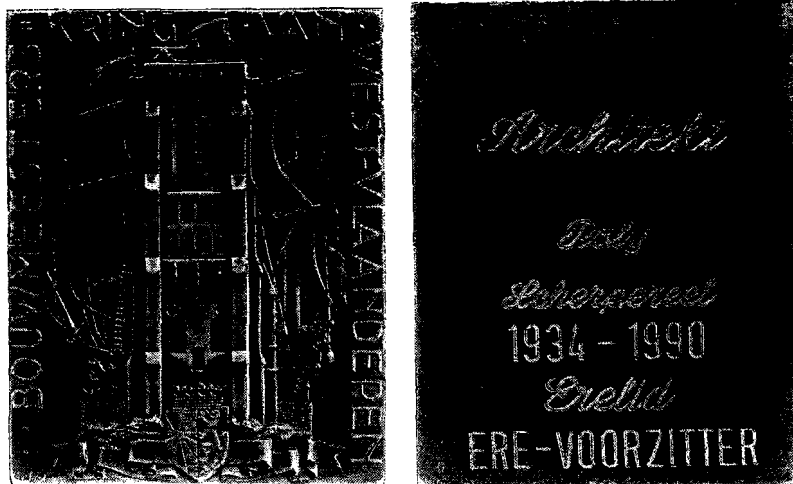

Meisje aan het Spinnewiel, door J. Fonteyne.
gekleurde tekening, 22,5 cm x 22,5 cm.

Vrouw kijkt naar kantwerkster, door J. Fonteyne.
Tekening 23,5 cm x 18,5 cm.

BOUWMEESTERSKRING VAN WEST-VLAANDEREN. 1952.

Vz.: Een stompe middeleeuwse toren tegen een karveel met bolle zeilen. Langs de rand van links naar rechts: • **BOUWMEESTERS** / = **KRING** • **VAN** • / **WEST-VLAANDEREN**. Onderaan tegen de voet van de toren staat het wapen van de provincie West-Vlaanderen. In de hoek onderaan links de signatuur: **J. Fonteyne**

Kz.: Een gegraveerde tekst van zes regels: **Architekt** / **Poly** / **Scherpereel** / **1934 - 1990** / **Erelid** / **ERE-VOORZITTER**.

Brons. 67 x 49 mm. Op de onderrand ingeslagen: **Fisch-Fonson**. Er bestaat een enig bronzen exemplaar in privé-bezit: 47,5 cm x 37,5 cm.

Zeker heeft de graveur zijn ontwerp bedoeld als een hymne aan West-Vlaanderen, de provincie met de stompe middeleeuwse torens van Damme, Oostkerke, Lissewege en de stoere westtoren van de Brugse Sint-Salvorkathedraal; ook de provincie met haar gunstige ligging aan de Noordzee en het Zwin: de toegangspoort tot Damme, waarlangs de karvelen de rijkdom en de welvaart naar de Hanzestad Brugge brachten.

De Bouwmeesterskring van West-Vlaanderen werd te Brugge gesticht op 10 januari 1910. De vereniging werd wettelijk erkend in 1933 en op 7 oktober 1959 werd ze de "Koninklijke Bouwmeesterskring van West-Vlaanderen". Haar huidig provinciaal secretariaat is gevestigd in de Willem Pantinlaan 6 te Tielt.

In 1952 nam de vereniging het initiatief om bij het atelier J. Fonson te Brussel een plakiet te laten slaan en die aan haar verdienstelijke leden-architecten aan te bieden.

In 1982 werd een enige keer ook een verguld bronzen exemplaar aangeboden aan architect Jan Carpentier (1924-1984). In 1990 werd een laatste keer een exemplaar uitgereikt aan architect Poly Scherpereel, erelid en erevoorzitter van de vereniging.

De kerktoeren te Damme, van het westen gezien

HET ERETEKEN VAN DE HEILIGE DONATIANUS. 1954.

Vz.: Een Grieks kruis met armen van 35 mm lengte tegen een cirkelvormige achtergrond van 30 mm diameter. Tegen het kruis staat het wapenschild van het bisdom Brugge: een getongde klimmende leeuw naar links met een kromstaf tussen de poten. Boven het schild staat een wiel waarop acht brandende kaarsen.

Kz.: Een tekst van vier regels in reliëfletters: **DIOECESIS / BRUGENSIS / BENE / MERENTI**³. (Vrij vertaald luidt de tekst: *het bisdom Brugge aan de verdienstelijke gelovige*.) Het ereteken is bevestigd aan een rood lint 37 mm breed. Het heeft links en rechts telkens drie witte strepen.

Verguld en verzilverd metaal. Atelier Fisch en Cie.

Kort na zijn aantreden als bisschop van het bisdom Brugge in 1952 besliste Mgr. J. De Smedt een ereteken toe te kennen “...aan deze gelovigen welke niet alleen hun gewone plichten met zorg hebben vervuld, maar bovendien met een uitzonderlijke toewijding hun medemensen in hun opgang naar het vaderhuis hebben ter zijde gestaan.”⁴

De H. Donatianus († circa 389) was aan het einde van de vierde eeuw aartsbisschop van Reims en er bestaat enige reden om aan te nemen dat zijn relieken door Boudewijn I, graaf van Vlaanderen, rond 830 via Torhout naar Brugge gebracht werden. Ze werden bewaard in de burchkapel van de graaf op de burg te Brugge. Sint Donatianus is de patroonheilige van het bisdom en ook van de stad Brugge.

Wat het wiel met de brandende kaarsen betreft, werd de volgende legende verspreid: de jonge Donatianus was nog een heiden en toen hij, samen met zijn dienaar, over de brug van

³ Dioecesis is een laat-latijnse variant van Diocesis. De uitspraak is [eu] zoals in oecumene en oedeem.

⁴ Fragment genomen uit het diploma dat samen met het ereteken overhandigd werd.

de Marne, liep werd hij door deze laatste in het water geduwd en verdrunk. Er was droefheid en getier alom en toen daar toevallig paus Dionysius voorbij kwam, bad hij tot God en liet een wiel waarop vijf brandende kaarsen stonden, op het water drijven ⁵. Het wiel bleef staan boven het lichaam van de jonge drenkeling. Donatianus lag reeds drie dagen op de bodem van de rivier maar hij werd levend bovengehaald en door de paus ter plaatse gedoopt.

Bibl.: "Sint-Donaas en de voormalige Kathedraal", 2 dln. Uitg. Het jong Kristen Onthaal voor Toerisme. 1978.

ÆMILIUS JOSEPHUS DE SMEDT
DOOR DE BARMHARTIGHEID VAN GOD EN DE
GENADE VAN DE HEILIGE APOSTOLISCHE STOEL
BISSCHOP VAN BRUGGE

Dan de Heer Jozef Arnou

De Almachtige God gewaardigt zich de verdiensten van de gelovigen die Hem op aarde edelmoedig gediend hebben, met de onbeschrijfelijke vreugde van de hemel te belonen. Zijn aanwezigheid is de ware bekroning van het christelijk leven.

⁵ Op het beroemde schilderij van Jan Van Eyck "Madonna met Kanunnik Joris Van der Paele (1436)" staat St. Donaas rechts van de Madonna. Hij draagt de kruisstaf als aartsbisschop van Reims en op zijn rechter hand draagt hij het wiel met de vijf brandende kaarsen. (Brugge, Groeningemuseum)

Une excursion « laineuse »

Marc Vancraenbroeck

Notre excursion familiale annuelle s'est déroulée, par un temps relativement clément dans la bonne ville principautaire de Verviers¹, le samedi 6 septembre 2008.

Dix-neuf bonnes compagnes et bons compagnons se sont retrouvés au buffet de la gare de Verviers où fut servi le verre des retrouvailles, avant que Willy nous décrive cette gare de style néo-classique, où l'on put observer les bas-reliefs à la gloire des chemins de fer, dont celui du lièvre et de la tortue.

Dès la sortie de la gare, sur la façade de laquelle se trouvent plantées deux statues rappelant l'industrie lainière qui fit la gloire de la ville : le tisserand et le fileur, le monument de la place de la Victoire sautait littéralement aux yeux. Cet ouvrage est dû au sculpteur Frans Jochems, d'Anvers et ses nombreuses sculptures, en bronze, furent coulées chez son beau-père, Frans Albers, également Anversois.

Nous descendîmes ensuite vers le Grand Théâtre, non sans remarquer la statue élevée à la gloire du compositeur Guillaume Lekeu² et la représentation d'une médaille, vraisemblablement due à Josué Dupont, ornant une plaque dédiée à la mémoire des Verviétois morts au Congo belge.

Continuant notre descente, nous admirâmes, au passage, la façade de l'ancien manège, sis dans la rue du même nom, et un médaillon, dû à Pierre de Soete, à la mémoire du roi Albert Ier.

Arrivés sur la place Verte, nous nous réjouîmes à regarder les jets d'eau dansants, joie des enfants, puis nous nous dirigeâmes vers le restaurant « Au Vieux Bourg », où un délicieux et copieux déjeuner nous fut servi.

Par le quai « Pierre Rapsat » (autre gloire de Verviers³), le long de la Vesdre et les rues attenantes, nous arrivâmes au « Centre Touristique de la Laine et de la Mode » qui nous documenta sur le traitement de la laine, qui fit la gloire de Verviers grâce à l'eau de sa rivière, depuis le mouton jusqu'au complet-veston et le cardigan en cachemire.

Le « coup de l'étrier » nous réunit ensuite dans la chaude atmosphère d'une journée amicale finissante.

¹ Verviers a fait partie de la Principauté épiscopale de Liège, jusqu'à la Révolution française.

² Guillaume Lekeu (1870-1894), compositeur, élève de César Franck et de Vincent d'Indy, ami d'Eugène Ysaye. Il développa un langage tout personnel, au rythme puissant et tendre, d'une poésie inimitable, accordant une importance primordiale à l'élément mélodique. (*Le nouveau Dictionnaire des Belges* - Bruxelles 1992)

³ Pierre Rapsat (1948-2002), artiste, musicien, auteur-compositeur-interprète de plus de 200 chansons.

EUGÈNE BAIE, DIPLOMAAT EN SCHRIJVER.

Luc Vandamme

Eugène Baie (Anderlecht, 1874-1963), diplomaat en schrijver, studeerde geschiedenis, kunstgeschiedenis, rechten en wijsbegeerte in Frankrijk, Engeland (Oxford) en Zwitserland. Hij woonde een tijdje in Nice maar zijn grote liefde ging uit naar Vlaanderen.

Zijn jeugd bracht hij door in Mechelen en hij werd een sterk voorstander van de Vlaamse Beweging. Hij predikte in 1905 voor een sterke *entente hollando-belge*. Ook na de Eerste Wereldoorlog bleef hij die mening toegedaan.

Grote bewondering had hij voor de Vlaamse geschiedenis. In zijn zesdelig meesterwerk *Le siècle des gueux (1928-1954)* vertelt hij met passie hoe de Vlaamse samenleving eruit zag vanaf de late Middeleeuwen tot en met de renaissance. Deze in het Frans geschreven lofzang op Vlaanderen werd algemeen bewonderd.

LIBRAIRIE VANDERLINDEN
Société Anonyme
BRUXELLES
17, RUE DES GRANDS CARMES 87-89, RUE DU MIDI
Téléphone : 11.61.40 C. C. P. : 133.07

EUGÈNE BAIE

Le Siècle des Gueux
(Histoire de la sensibilité flamande sous la Renaissance)

TABLES DES MATIERES DES SIX TOMES

Tome I	La Métropole de l'Occident, réimpression 1947.	150 frs
Tome II	Le Miroir de l'Escaut (1932), réimpression 1948.	150 frs
Tome III	Le Rameau en Fleurs (1938), réimpression 1947.	150 frs
Tome IV	Le Trésor des Races. I. Maîtrises d'art. 1946.	150 frs
Tome V	Le Trésor des Races. II. Maîtrises d'art et les Deux Verbes, 1947.	150 frs
Tome VI	Le Suprême Epanouissement précédé des Maîtrises d'Art (suite et fin) 1954, en deux volumes.	225 frs

Edition illustrée, de grand luxe :

Tome I	La Métropole de l'Occident (1937).	750 frs
Tome II	Le Miroir de l'Escaut (1938).	750 frs
Tome III	Le Rameau en Fleurs (1948).	750 frs
Tome IV	Le Trésor des Races (1951).	750 frs

I. Maîtrises d'art.
Format in-4° coquille, 75 planches hors texte en phototypie groupant une centaine de documents contemporains, portraits et scènes, chefs-d'œuvre plastiques, estampes, éditions rares, etc., dans les deux premiers volumes et plus de 130 dans les deux autres.

Maurice Maeterlinck, een andere Vlaamse auteur die in het Frans schreef, droeg hem in 1947 voor als kandidaat voor de Nobelprijs voor literatuur. In 1962 schreef Eugène Baie *Le droit être un musée de la vie culturelle flamande à Anvers* als protest tegen de weigering dat het *Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven* (nu: AMVC-Letterenhuis) geen werk van Franstalige Vlaamse auteurs in de collectie opnam. Ondertussen zijn de tijden gelukkig veranderd.

Op 25 september 1954 om 15u werd een huldefeest ter ere van Eugène Baie en zijn meesterwerk gehouden in het Erasmuseum van Anderlecht. Voerden hierop het woord:
Dhr. Bracops, burgemeester en lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers
Dhr. Collard, minister van Openbare Werken
Dhr. Ernest John Solvay, voorzitter van het huldecomité

Ter gelegenheid van deze huldiging gaf Armand Bonnetain onderstaande medaille uit.

Vz. : **FINIS. CORONAT. OPVS** (links) / **EUGENE • BAIE • 1874 • 1954** (rechts).

Zijn hoofd naar links.

Getekend onder de afsnede: **BONNETAIN**

Kz. : **ANTIQUA • FIDE • NOVA • SPE || LE SIECLE • DES • GUEUX • 1928 • 1953**
(rondom langs de rand)

Een geus in oude klederdracht op een voetstuk, een vlag vasthoudend. Links onder zijn rechterarm de tekst: **JVS / RESISTENDI** / ♣ (klaverblad)

Getekend onder het voetstuk met het monogram: **AB**

1954, Fisch, 70,44 mm, brons (185 stuks), 133,5 gram; zilver (1 stuk); gegoten, 300mm, brons.

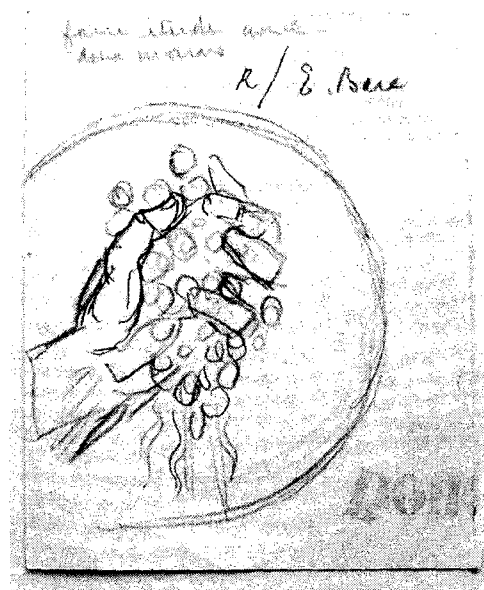
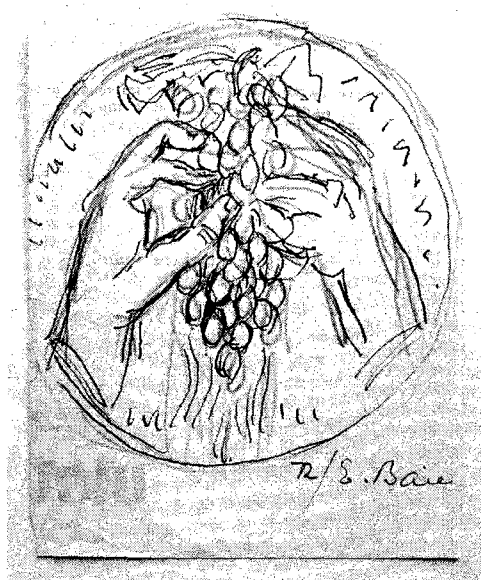
Bibliografie

J. Lippens & A. Van Keymeulen, *De medaille in België van 1951 tot 1976*, Brussel, 1980, p. 30, n° 94 (vermelden verkeerdelijk de Koninklijke Munt als producent).

Zoals gewoonlijk begon A.B. het ontwerp met een paar losse schetsen op kleine stukjes papier, meestal stukjes briefomslagen, soms zelfs op de blanco keerzijde van het blad van een

scheurkalender. Zo zijn ons een aantal van deze losse bedenksels en probeersels bewaard gebleven in het dossier dat hij bijhield in verband met deze medaille.

De keerzijde was een twijfelgeval. Eerst maakte hij een ontwerp met een druiventros en één hand, daarna het ontwerp met de twee handen. Daarna koos hij resoluut voor de geus met zijn vlag, wat het uiteindelijk ook zou worden.

Van de voorzijde maakt hij verschillende portretten en teksten.

Zijn uiteindelijke keuze zien we aan de hand van het bewaard gebleven ontwerp in gepatineerd gips.

De kostprijs van het slagmateriaal bedroeg voor de twee matrijzen: $50 \text{ BEF} \times 75 \text{ mm} = 3.750 \times 2 = 7.500 \text{ BEF}$.

De bronzen geut kostte 50 BEF/cm en kwam in totaal dus op $50 \times 50 = 2.500 \text{ BEF}$. De totale som van 10.000 BEF werd betaald door Ernest John Solvay op 14 juli 1954.

A.B. liet 100 bronzen exemplaren slaan aan de kostprijs van 90 BEF per stuk of in totaal voor 9.405 BEF taksen inbegrepen, die hij verkocht aan 200 BEF per stuk of in totaal voor 20.000 BEF . A.B. noteert in zijn dagboek: *gain 10.595F*.

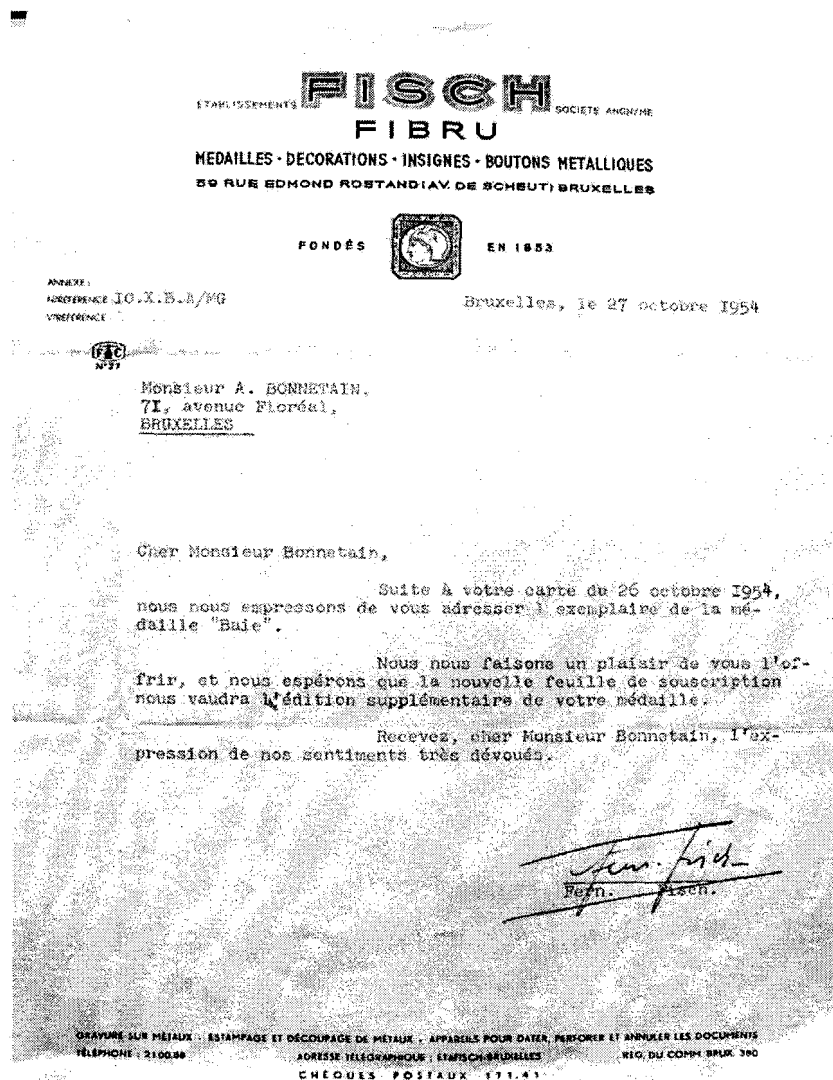
Het bronzen medaillon met een diameter van 30 cm kostte hem 2.038 BEF taks inbegrepen ($39 \times 50 = 1.950 + 88 \text{ taks} = 2.038 \text{ BEF}$). Hij maakte hierbij onmiddellijk de opmerking dat *de verkoopprijs minimum 8 tot 10.000 frank moest bedragen*.

Op 26 september 1954 bestelt A.B. 35 exemplaren in gepatineerd brons en 1 exemplaar in zilver.

Op 27 oktober 1954 stuurt de firma Fisch hem een gratis "épreuve d'artiste" daar hij zijn exemplaar cadeau gaf aan een buurman. Op 16 december 1954 worden er nog 2 exemplaren bijgeslagen en 's anderendaags komen er nog 5 exemplaren bij. Er worden in de volgende maanden nog diverse bestellingen geplaatst: 17/1/1955: 5 exemplaren; 8/2/1955: 1 ex.; 28/6/1955: 1 ex.; 9/7/1955: 1 ex. voor Daniël Vandamme, conservator van het Erasmushuis te Anderlecht.

Kochten o.a. een exemplaar: Pierre Paulus, Pierre Caitie, Baie Sports, Gaston Martens, Auguste Callens, George Michiels (Tongeren), Auguste Bija, Victor Tourneur, Mevr. André Andries, Pierre Poirier, Charles Hervy-Cousin, Louis Peeters, E. Troch, Léopold Ferminne, Paul Bonduelle, Alphonse Darville, Librairie Vanderlinden, Théo de Ruijter, Robert Bonnetain, Raymond Depireux, Henri Nanquette, De Bakker, Jules Fonson, Léon Jongen, Mme Boels, Marcel Stijns, Marcel Rau, de Vlaminck, Mej. P. Bégault, Ernest John Solvay (kreeg het exemplaar in zilver), Richard Dupierreux, Paul Caso, Eric Hénin.

Uit A.B. zijn nota's blijkt dat hij later nog eens 30 exemplaren liet slaan die hem 9 frank per stuk kostten. Hij verkocht ze aan 60 frank per stuk. Deze verkoop gebeurde waarschijnlijk op basis van de ontvangen lijst van Fisch met de vaste abonnees op hun uitgiftes (zie brief van 27 oktober 1954). Nog iets later verkocht hij nog 5 exemplaren aan de Provincieraad van Antwerpen voor 1.000 frank.

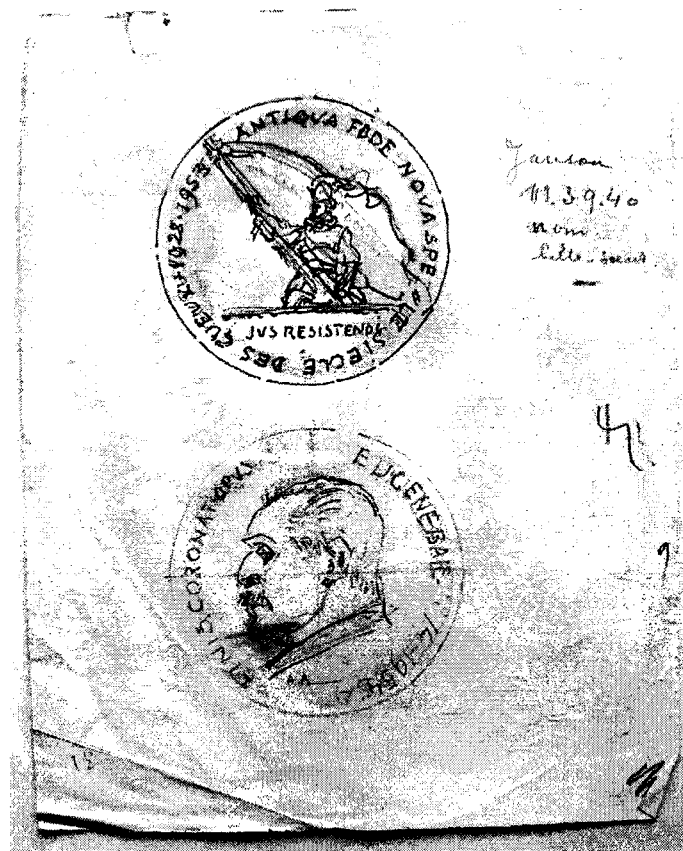
Niet iedereen moet enthousiast geweest zijn over het portret van Eugène Baie want op 18 december schrijft Dhr. Bastien aan A.B.: *Ta belle médaille d'Eugène Baie est la sous mes yeux et j'en éprouve ce très particulier plaisir de l'admirer totalement comme une rare perfection en ces temps inquiétant où l'on dit et écrit de bêtises sur le portrait.*

Eugène Baie werd getroffen door het rijke Vlaamse verleden en riep in de jaren dertig van de vorige eeuw twee stichtingen in het leven, die elk in een prijs voorzagen. Je kon je niet kandidaat stellen voor de prijzen Eugène Baie. Een jury koos zelf een laureaat aan de hand van nominaties.

De prijs van de Stichting Eugène Baie nr.1 kan om de drie jaar worden toegekend aan een Vlaamse kunstenaar, niet ouder dan 40 jaar. De prijs bedraagt de som van 7.440 euro. De kunstenaar moet *in het Vlaamsche gedeelte van het Land of uit Vlaamsche ouders geboren zijn, ofwel van Vlaamsche ingeving wezen, zoals De Coster. Hij zal zich door meer dan één gewrocht hebben moeten doen opmerken.* Het Comité Eugène Baie duidt een jury aan, die op zoek gaat naar een artiest die aan de eisen voldoet. De laureaten van de jongste jaren waren: Wim Hendrickx, Anna Teresa de Keersmaeker, Jan Fabre, David Claerbout en Hans Op de Beeck.

De internationale prijs van de Stichting Eugène Baie nr. 2 kan om de vijf jaar toegekend worden aan een buitenlandse schrijver die in zijn moedertaal een werk heeft gepubliceerd *gewijd aan de geschiedenis van de Vlaamsche beschaving, cultuur of kunst.* De prijs bedraagt de som van 2.480 euro. De laureaten van de laatste jaren waren: Elizabeth McGrath (Rubens. Subjects from History), Yoko Mori (werken over Breugel in het Japans), Christopher White (Peter Paul Rubens, man & artist), Thomas Kren & Scot McKendrick (Illuminating the Renaissance: The Triumph of Flemish Manuscripts Painting in Europe).

Na het overlijden van Eugène Baie beheert de provincie Antwerpen de twee stichtingen, bijgestaan door het comité Eugène Baie.

SIDNEY BECHET EN ZIJN INSTRUMENT.

Paul Scheltens

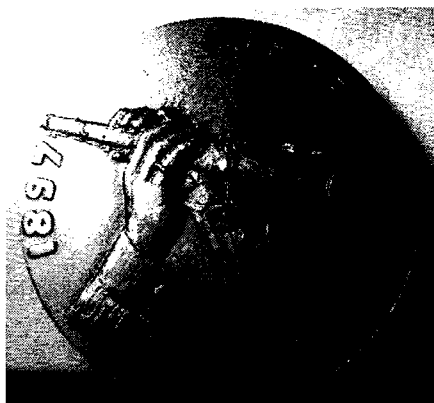
Het is belangrijk dat medaille-ontwerpers zich documenteren over en inleven in hun onderwerp. Kortweg op voorhand hun huiswerk maken.

Toen ik een medaille met portret van de jazzmusicus Sidney Bechet (uit 1966 – 68 mm.) aangeboden kreeg, was ik verwonderd op de keerzijde een trompet afgebeeld te zien.

Sidney Bechet (1897-1959) werd beroemd als één van de beste klarinet- en sopraansaxofoonspelers van zijn New Orleans-generatie. Hij bouwde in de jaren vijftig een tweede succesvolle carrière uit in Parijs en was met zijn compositie “Petite Fleur” ook breed bekend buiten jazzmiddens. Voor zover we weten heeft de man nooit trompet gespeeld.

Nazoeking in de catalogus van de Monnaie de Paris toont aan dat de fout in de definitieve oplage werd rechtgezet en dat daar een klarinet op de keerzijde prijkt. Al vermeldt de tekst in de catalogus toch nog: “Avers: deux mains tenant une trompette”. Denkelijk nog een overblijfsel van de oorspronkelijke foutieve opdracht aan de kunstenaar. Hoeveel exemplaren met trompet er werden gemaakt is mij onbekend.

De ontwerper Jacques Hardy (geb. 1903) heeft voor de Monnaie de Paris vooral een aantal portretmedailles van schilders (de la Tour, Puvis de Chavannes, Coypel, Daubigny), componisten en schrijvers gemaakt en ook een aantal medailles met religieuze onderwerpen.

MAUQUOY GROUP

Industrieweg 12 • 2280 Grobbendonk • Belgium

w w w . m a u q u o y . c o m

Medals

Decorations

Awards

Engraving

Stamps